

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pro trei lune . . . 4 fl. v. n.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pro anulu intregu. . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pro 1/2
de anu, — si 1 galb. pro 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Moraviloru Nr. 13.

Corisorile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corospun-
dinti' regulari ai „Federationii“
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Impartesiri d'in tienutulu Sibiului*).

II.

Atâtu in corespundintiele ce le primirati in lu-
mele aceste de pe la Sibiû, câtu si in „Telegrafulu
Romanu“, care apare aici in midiloculu nostru si prin
uzmare vede si scie tote, cetiramu multe bune si fru-
mose despre partid'a juna si vechia sasescu, despre
comesulu nou si vechiu sasescu, despre Rannicher,
Lindner et Kapp; era despre ce face si ar' mai tre-
bui sê face poporulu romanescu d'in acestu tien-
utu, despre causele lui cele numeroase si parasite, nu
vedemu scrisu mai nimic'a. Se pare, câ unele diuarie,
unii corespundinti s'au dedatu acum'a cu ambletul
in degete pre langa celu ce dorme.

Nici unu tienutu in Transilvania nu pote infaci-
siti unu asiâ numeru frumosu de intelegintia roma-
nesca, ca scaunulu Sibiului. Ar' urmâ, câ in causele
politico-natiunali poporulu acestu tienutu sê nu mai
lase nimica de doritu, ma sê vina a fi privitu de mo-
delu la tote alte tienuturi. S'ar dori acêst'a cu atât'a
mai vertosu, câ-ci poporulu de prin numeroasele co-
mune mai multu curatu romanesci se afla in stare
materiala mai binecuvântata, de câtu frati' d'in comi-
tate. Ajutatu de acêsta stare, si-are priu comune sco-
lele sale relative bune si pe la institutele superioare
si numerosi la invetiatura. D'in impregiurarea ast'a
si dupa natur'a ocupatiunei sale, avendu d'a se mi-
scâ mai multu in lume, — poporulu de aici e totu-
odatu si mai isteti, mai desceptu. E inca si insufle-
titu de unu zelu mare pentru totu ce e natiunali si
pentru totu ce atienta la fericirea acêstei patrie sufe-
rinde. Are in fine, cum are poporulu nostru in totu
loculu, incredere nemarginita in invetiati' sêi, in ca-
peteniile sale natiunale. Si ce-i mai lipsesc e numai
un'a, e — o conducere buna, nefatiarita. Si de-
ce lipsesc acêst'a? D'in caus'a capitala a totoruru
relelor de ad'i pe la noi, d'in caus'a, care a opritu
natiunea intrega in mersulu ei, adica caus'a: câ,
multiamita „violenselor uneltiri“, intelegint'a no-
stra e desbinata si o parte strica ce face ceea-lalta.

Pentru a dovedi acêst'a, n'amu trebuintia d'a
ne abate de la tema; câ-ci, dorere, aflu materialu
mai multu ca de ajunsu si in trebisiorele tienutulu
nostru. Apoi a descrie si infacisiti in adeverata luma-
na referintiele unui tienutu, va fi pote si mai concesu
si, dupa privirile de ad'i, si mai constitutiunali.

Care ar' fi dara acele trebi propie, de care ve-
diendu mai cu de-adinsulu si ingrigindu dupa cuviin-
tia, poporulu romanescu d'in acestu tienutu nu numai
s'ar implinî o detoria santa câtra sine, ci nu pu-
tindu ar' ajutâ si causei nostre comune natiunale?
Câ-ci candu in particularu ne vomu implinî cu totii
detorit'a, totulu va stâ bine.

Poporulu romanescu d'in scaunulu Sibiului e
impartitu prin calculu vechiu bunu in comune de
trei categorii. In comune libere, cari iau parte la
adunârile scaunali si la exercerea totoruru drepturi-
loru constitutiunale intocm'a câ sasiu, cu deosebire
numai, câ fiindu osendite a fi purure si in totu loculu
in minoritate, fatia cu majoritatea maiestrita sasescu,
ele nu potu sê traga nici candu vre unu folosu dupa
aceu dreptu alu loru, care asiâ dara e numai unu
dreptu, de parada. Comunele romanesci de a dou'a
categoria sunt cele d'in asiâ numitele scaune filiali
ale Salisicei si Falmaciului, care nefindu inca libere
nu potu lua parte nici la adunârile scaunale, nici la
exercerea multoru altoru drepturi constitutiunale si
comunale. Sorteaza a voitu totu-si, câ macaru intr'un'a
sê se bucere si ele de egalitate, si acêst'a este egali-
tatea sarcinelor constitutiunale. Dupa o dica-
toare e bine si asiâ, pentrucâ, vedi Domne, ar' potè sê
fi si mai reu; s'ar' potè, câ folosele constitutiunali
sê fia singuru numai pentru sasi, era sarcinele nu-
mai pentru romani, si atunci amu fi lipsiti chiaru si
de acea egalitate.

In fine sunt comunele foste granicere. Cu
radicarea grantiei si stergerea organizatiunei lor
militarie, urmâ a se face ce-va si cu comunele aceste.
Cu potintia erâ un'a d'in doue: sê s'altare sêu la
comunele libere sêu la cele subjugate. Stapanirea
ast'a p'atunci mai profitabilu pentru acele comune, a
s'altare acolo unde sunt mai multi de ai loru —
la comunele neindrechtate d'in scaunele filiali

cu cunoscut'a consolare, „pana la regularea definiti-
va“, si asiâ stau acele comune pana ad'i. Deci noi Ro-
manii austriaci sêu ungureni, haru domnului, nu ne
prè potemu plange de nestatornicia timpurilor; de-
ora-ce in tote referintiele — a nostra se scie.
Èta dara atâte comune cu atâte dieci-de-mii de Ro-
mani osenditi a si-exerciti drepturile constitutiunale
in aeru, daca potu; pentrucâ pamentulu e sasescu.

De n'aru fi vedutu „stapanii“, câ nu e bine nici
cu capulu de petra nici cu petr'a de capu, s'ar fi de-
cisu pote mai demultu si sorteaza acelor comune. Inse
daca ele s'ar alaturâ la comunele libere, dupa cum
pretinde dreptatea, atunci Romanii amu fi in ma-
joritate si apoi e peccatu ca Romanii sê arete ceea ce
si sunt in adeveru, adica cei mai numerosi fi
ai patriei; pentru câ legile nostre avura totudeun'a
farmeculu, d'a potè schimbâ pana si adeverurile ma-
tematice. S'ar' fi potutu si s'ar' potè inca formâ d'in
tote acele comune si unu cercu deosebite, dupa cum
s'a vorbitu d'atâte ori, daca nu s'ar nasce era-si alta
intrebare, câ urmasii lui Hermanu preste cine sê do-
mnesca atunci si „cass'a loru natiunala“ de unde sê
se mai imple?

Nici o regula fâra esceptiune. Intre comunele
nedrechtate erâ si un'a sasescu, Michels-
berg sêu Cisnadiora. Pentru acêsta comuna „defini-
tiv'a regulare“ a sositu de multu; câ-ci printr'o
gratiosa dispusitiune i s'a concesu a intrâ si ea in
sêrulu comunelor „libere“, — cu tote câ alta dife-
rentia intre ea si celelalte nu ad'i, decâtu câ e sasescu
er' acele-su romanesci.

Mai adauge la acêste calamitati si impregiura-
rea forte apesatoria, câ veniturile alodiali de prin
tote comunele scaunelor filiali in suma anuala pre-
ste 20,000 florini incurgu in cass'a universitatii sase-
sci, carea, dupa descoperirile ce avu bunavoint'a a
ne face inclita Universitate in sesiunea-i d'in urma,
este numai si numai a natiunei sasesci.

De alta parte mai tote comunele romanesci de
tote trele categorii sunt insbilitate in procese nu-
merose cu „circumspectii si prudentii“ nostri frati.
Comunele scaunelor filiali si-au procesele lor vechi
si noue parte cu cetatea Sibiului, parte cu ins'a-si
Universitatea pentru drepturi alodiali si alte averie
scumpe; asemenea comunele granicere, mai cu erariulu
mai cu „Siete-judetiele“ sasesci pentru muntii re-
vindicati, pentru drepturi alodiali, pentru fondurile
loru si mai câte altele. In fine asiâ dîsele comune li-
bere romanesci si-au mai tote judecâtile lor pentru
pârîi mari de otaru si de paduri cu comunele vecine
sasesci, — procese, cari amenintia a fi tote pierdute.

Fia destulu atât'a pentru a convinge pe ver-ci-
ne, câ amu avè dieu noi destule de facutu, de misca-
tu nu numai in caus'a comuna natiunala, ci chiaru
impregiurulu caminului nostru, ajunga dîcu aceste,
spre a potè intrebâ, câ ce facemu noi totu-si?

Responsulu e usioru.

Unu mare invetiatu de ai nostri d'in Sibiû mi-a
pusu mai adeuna-di intrebarea: cari sunt mai de
condamnatu, si — dupa starea lucrurilor de ad'i pe
la noi — cari folosescu mai multu poporulu roma-
nescu: acei'a cari facu nimic'a, ori acei'a cari
nu facu nimic'a?

Eu, cunoscându-mi omulu, amu intielesu si in-
trebarea. Nu e micu pe la noi numerulu acelor
omeni, cari condamna totu ce nu ese de la ei, fia ori
si câtu de bunu; apoi, fiindcâ de la ei nu ese nimic'a,
urmeza câ deocamdata „nimic'a“ ast'a e mai buna
pentru noi. Intr'adeveru acei mari politici ai nostri o
si spunu pe facia, câ acum e absurditate a incercâ sê
faci ce-va, ci trebe asteptate tote de la „constelati-
unile viitorie europene.“ Daca se ntempla totu-si, câ
nescine sê n'acepa, se misce ce-va, Domni'a-loru nu-
nescu acêst'a a face nimic'a. D'aici vine apoi, câ
nu potemu face nici unu pasiu înainte.

Sunt câte-va lune acum, decandu comunele ro-
mane d'in acestu tienutu se adunaseru prin câte doi
representanti la Sibiû intr'o conferintia particulara,
unde dupa putina desbatere se recunosc, câ a stâ cu
manile in senu, ca pan' acum insemneza a privi cu
nepasare la cei ce ne sapa grop'a, spre a ne astrucâ
de vii. Deci comunele nostre se otariseru atunci pen-
tru activitate si alesera inca in acea adunare
unu comitetu statatoriu d'in D. Ioane Hania, ca
presiedinte si Dr. Nic. Stoia, Dr. Nicol. Racuciu,

Visarionu Romanu si Ioanu Florianu ca mem-
brii. Chiamarea acêstu comitetu erâ sê fia, a studiâ
mai cu deadinsulu causele romanimeii tienutale de
aici si a-si dâ d'in candu in candu opiniunea asupr'a
pasurilor de facutu intr'o privintia sêu alt'a intre
marginile legii.

Mi-reservu pentru alta-data a ve informâ despre
sortea si vieti'a acêstu Comitetu; pentru acum mi-
permitu a observâ numai, câ tocma si acestu pasu
pre-nevinovatu alu comunelor nostre fû privitu cu
ochi rei d'in partea politici'loru nostri mari si depar-
te vedietori.

Mai esiste inca de pe la anulu 1862 unu comi-
tetu pentru causele comunelor foste granicere; inse
si d'in lucrârile acêstu'a petrundu camu putine la lu-
min'a dîlei.

D'in cele de pau' aici se nvedereza asiâ dara,
câ, ca mai in totu loculu, si noi p'aici ne lasâmu in
bunaplacerea sortii orbe, cu prè pucina pasare de
aceea, câ unde ne va scote ea.

Dar ca totu-si acêste impartesiri ale mele sê nu
se para a stinge si cea mai mica licore de sperantia
intr'o activitate mai productiva pe campulu politico-
natiunali alu Romaniloru d'in tienutulu nostru, va
descoperu, câ tocma dîlele acêste se tramise o peti-
tiune câtra Ministeriu subscrisa de tote comunele
neindrechtate d'in scaunele filiali si de cele granicere,
in care ele se roga, ca si mai nainte de definitiv'a
regulare sê se indreptatesca a lua parte intocm'a cu
celelalte comune baremu la adunârile scaunale. Ase-
mene se pregatesce in cestiunea acêst'a unu memo-
randu câtra dieta.

De si ar mai fi de dîsu si aici câte ce-va, pu-
nemu totu-si straja gurii, câ-ci este ori-cum unu
semnu de pornele, semnu de activitate. Un'a numai
ne pare reu: câ omeni atâtu de politici, atâtu de eru-
diti, atâtu de ilustru, ca cei-ce satorira in consulta-
rea loru acea petitiune au potutu sê scape cu totulu
d'in vedere memorandumulu, pe care Romanii acêstu
tienutu lu-detera Domnului comisariu regescu ” e h y
in caletori'a sa prin Sibiû.

Facia cu fanfaronadele sasesci de p'aici Roma-
nii nostri, ca si cei d'in tienutulu Brasiovului nu s'a-
retara nice caldu nice rece, deore-ce n'au intr'ade-
veru sê astopte nimic'a nici de la partid'a vechia nici
juna sasescu, ci viitorulu nostru in tote aterna nu-
mai de la noi. Nu scimu inse ce voru fi vrendu fra-
tii ceialalti cu deputatiunile loru catra Dlu comite-
sasescu provisoriu. Acêst'a inca i o spuse la Co-
halmu verde Dlu prota Iosifu, câ cum intielege
egala indreptatire pentru Romani. Apoi dar' ce ne
mai trebe? Cumca omenii nostri de prin alte tien-
turi punu intr'adeveru mare pondu pe manevrele sa-
sesci d'in dîlele nostre, se vede bine si de acolo, câ d.
e. deputatulu Orastiei la Universitatea sasescu D.
Dr. Nemesiu se inscriesese in clubulu partitii june
sasesci. Acum, câ ce programu are acea partita, o
scimu.

Acêste sunt, Dle redactoru, totu ce amu potutu
sê impartiescu d'in starea lucrurilor de pe la noi.
Ca prin tote tienuturile locuite de Romani in Tran-
silvania, invetiâmu si noi ad'i d'in tote acêste un'a:
a dori, ca sê mai vina odata si la noi imperati'a bu-
nei-intielegeri; ca cei chiamati a conduce natiunea,
dându uitârii erorile trecutulu; sê dea mân'a si sê
lucreze in armonia fratiesca pentru recastigarea si
pastrarea nestirbita a drepturiloru poporulu nostru,
ca astumolu sê scape de blatiemele generatiuniloru
viitorie si sê nu se faca insii caus'a capitala a de-
cadintiei nostre natiunale.

(Va urmâ.)

Dieta Ungariei.

Interesantele desbateri d'in camer'a Ungariei
asupr'a importantulu proiectu de lege in caus'a gr.
orientaliloru, pretindendu spatiu mai largu, era de
alta parte voindu a terminâ publicarea literelor fun-
datiunali a le memoritorului metropolitu Siuluti, d'in
caus'a imbuldîrei materialulu suntemu siliti a
intrerumpe unele lucrâri incepute, cari inse le vomu
reapucâ câtu mai curendu.

D'in raportulu, ce urmeza, o cetitorii nostri voru
vedè ce tienuta dusmanosa observara deputatii srbi
fatia cu romanii, cari inse nu li remasera detori cu

* A se vedè nr. 60 Fed.

imic'a. Vomu continuâ raportulu in nr. de mane. Pan'atunci observâmu că in sied. de asta-di s'au primitu proieptulu pana la punct. 8 incl. cu modificările cari se voru aretâ la fie care punctu.

Siedinti'a casei magnatiloru, d'in 5 maiu, la 12 ore.

In siedinti'a de adi, sub presiediulu lui J. Cirachi, Petru Mihali notariulu casei deputatiloru a prezentatu legea santiunata, referitoria la camer'a comerciale si industrială, care cetindu-se s'a publicatu si in cas'a magnatiloru. — Dup'aceste se cetesce epistol'a ministrului de interne, in carea invita pre membrii casei la parastasulu ce se va serbâ pentru Mari'a Ludovic'a in 7. l. c. la 10 ore in baseric'a catedrale d'in Bud'a. In fine, la propunerea lui Sienei, se cetesce raportulu comisiunei in privinti'a proieptului de lege pentru batera baniloru ung. Cu aceste siedinti'a se inchide.

Sienditi'a casei deputatiloru, d'in 6 maiu, la 10 a. m.

Presiedinte C. Sentivani, notariu M. Dimitrieviciu, d'in partea regimului au asistatu ministrii: Andras, Wencheim, Horvat, Lonai, Gorove si Etvesiu.

Dupa cetirea si autenticarea procesului verbale d'in sied. tr. presiedintele presinta scrisorile sosite.

Se cetesce raportulu comisiunei codificatorie, carea pune pro mes'a dietei rezultatulu activitatii sale in privinti'a compunerii unei proceduri noue. Ministrulu de justitia a fostu gatu unu proieptu de procedura civile care s'a fostu predatu comisiunei, inse comisiunea codificatoria a facutu atâtu de mari si esentiali schimbâri in numitul proiectu, încâtu raportulu cestionatu formeza unu proieptu nou, că-ci se deosebese de alu ministrului de justitia nu numai in stilu, sistemu si estensiune, ci si in principiu. Dar se amintese totu odata, că elaboratulu presinte nu s'a compusu fără invoiel'a ministrului, ci d'in contr'a sub auspiciile lui si in cea mai mare parte cu sucursulu lui. Comisiunea cere desbaterea urgenta a acestui elaboratu. — P. Niari voteza multumita comisiunei codificatorie pentru aptivitate rare, ce a desfasuratu in tempu atâtu de scurtu si se roga, ca s'e se indrumeze sectiunile a luâ la discutune cu urgentia acestu elaboratu de mare insemnatate.

Iacobu Ranicheru recumenda in deosebit'a consideratiune a dietei o petitiune noua d'in Seghisor'a, care se plange in contra delaturarei comitelui sasescu. Totu in acêsta cestiune presinta Fabriciu, o contrapetitiune.

Dup'aceste b. Jul. Niari notariulu casei magnatiloru predâ presiedintelui estrasulu procesului verbale alu casei magnatiloru despre desbaterea proieptului de lege pentru batera baniloru ung. si fiindu că cas'a magnatiloru a facutu unele schimbâri in proieptu, se decide a se tipari estrasulu procesului verbale si a se pune la ordinea dilei.

B. L. Simoni: Un'a d'entre detorintele mai principali a le legelatiunei este ingrigirea despre instructiunea populară; mediulocu celu mai aptu alu absolutismului e obscuritismulu, si cultur'a poporului e basea cea mai secura a constitutiunei. Pasulu celu antâiu pentru cultur'a populară e ingrigirea despre dotarea preutiloru si scoleloru; si in ast'a privintia numai despre preutimea si scolele gr. orientali nu s'a ingrigitu nimene. E lipsa urgenta a delaturâ acestu reu; guvernulu detoresce a se ingrigi despre bunastarea epiloru si preutimei fără privire la confesiune. Acêsta ingrigire inse — crede vorbitorulu — nu eschide, ca guvernulu s'e fundeze scole, cari nu se voru tienê de nici o confesiune, ci voru fi comune pentru toti. Apoi face ministrulu de culte si alu instructiunei publice urmatori'a interpelatiune: Are guvernulu de cugetu, ca in întiesulu legi 1848. XX. §. 3 consultandu confesiunile respective s'e asterna unu proieptu de lege pentru dotarea basericiloru si scoleloru loru d'in partea statului?

Ministrulu Etvesiu promite că luandu in consideratiune insemnatatea acestui obieptu va responde mai tardiu la interpelatiune, inse declara si acum, că elu pune mare pondu pe instructiunea populară, că-ci singuru numai ast'a pote fi basea secura pentru unu viitoriu mai fericitu.

Dup'acestu incidente se trece la ordinea dilei, care e desbaterea proieptului de lege in afacerile basericee gr. orientali. Ministrulu de culte si instructiunea publica, a mai adusu cătra proieptulu de mai nainte unu amendamentu. P. Niari propune, ca acestu amendamentu alu ministrului s'e se tramita la sectiuni. Asup'ra acestei propunerii s'a escatu una disputa lunga, la care a luat parte Iustu, Bonisiu, C. Sasu, A. Maniu, Dobranschi, Dimitrieviciu, B. Halasu, C. Tis'a si Etvesiu, si venindu cestiunea la votu, propunerea lu Niari se respinge cu una majoritate insemnată.

Bar. Ios. Etvesiu, ministru alu instructiunei publice, voiesce a desfasurâ in scurtu motivele, cari au idemnatu guvernulu a propune casei, pre langa tote alte cestiuni importante, proiectulu relativu la acêsta afacere. Artic. XX. alu legiloru d'in 1848 — d'ice d. ministru — a statoritu principiulu egalitatii cu privire la tote religiunile recepte d'in tiera; cu deosebire §. 8. garanteza autonomi'a cetatieniloru de relig. gr. resaritena in tote afacerile loru baserecisci si scolastice, determinandu totodata conchiamarea unui congressu baserecescu; acêsta lege inse, d'in caus'a evinemintelor, cari au intrevenu, nu s'a potutu esecutâ. Intri' acea romanii si serbii, de ace'a-si relig. orient. s'au despartitu de cătra olalta, si in unu congressu, care nu corespuede forme rececute prin

legile d'in 1848, s'a decisu infiintarea unei metropolie deosebite, pentru romani. Despartirea metropolie gr. orientali in doue metropolie nu se afla in legile unguresci. Deci ministerulu a vedutu de bine a propune inarticularea metropolie romane si garantarea autonomiei si coordinatiunei ambelor metropolie — precum si modulu conchiamarei, pentru antâtu data, a congreselor acestoru metropolie; ministerulu a vedutu, in fine, de lipsa a detiermuri una ju decatori'a legale pentru deciderea causerloru de natura privata, cari au provenitu in urm'a separare acestoru doue metropolie. Scopulu ministerului, prin acestu proiectu, a fostu atâtu delaturarea si conchiamarea controverselor si frecârilor, cari s'aru potu nasce intre aceste metropolie, cătu si garantarea autonomiei ambelor metropolie. D. ministru nu voiesce a motivâ mai pre largu punctele deosebite a le acêstu proiectu, ci si-reserva dreptulu de a respunde la observatiunile, cari s'aru face cu ocaziunea pentru rei speciali.

Dupa ministru a luat cuventulu Branovaticu (serbu) si voteza multumita guvernului pentru proieptulu d'cestiune, care lu si primesce in genere, inse sunt intr'insu unele spresiuni, cari pentru incungiurarea neintelegerilor ulterioare sunt a se emendâ; si-sustiene dreptulu de a-si face observatiunile in ast'a privintia la desbaterea speciale.

P. Trifunatiu (serbu) si-radica cuventulu in contra unoru modificări facute de comisiunea centrale, si apoi intr' cuventare lunga, plina de citatiuni d'in privilegiile, ce au potatu serbii, descrie istoriculu immigrari serbiloru in Banatu si referintiele loru de atunci. Aprobeza procedura guvernului d'in proieptulu de suptu discutune, dar are si unele ingrigiri, cari le va spune la desbaterea speciale.

Stratimiroviciu (serbu) a cetitu una cuventare destulu de lunga, inse d'in caus'a tonului slabu si accentuare rele, ce are vorbitorulu si de sgomotulu celu mare, ce domnitu in dieta, nu ni-amu potutu insemnâ nimica d'in ast'a cuventare. Au vorbitu inca d'entre serbi Nicoliciu Dimitrieviciu; ambii gagiuleza ministerului pentru proieptulu d'in cestiune. Dup'aceste luâ cuventulu

V. Babesiu si dice, că nu e impoteritu d'in partea deputatiloru romani a vorbi la acestu obieptu, fiindu că deputatii romani a statoritu a se abstienê de la desbaterea generală, dar dupa ce deputatii serbi au vorbitu atâte-a de acestu obieptu si-tiene de detorintia a-si radica gratia si a spune, că Romanii, cari sunt cei mai numerosi d'entre gr. or. in Ungaria au avutu autonomia baserecisca si scolaria inca inainte de immigratiunea serbiloru; poporulu romanu a fostu cu recunoscintia pentru ingrigirile

F O I S I O R A.

Literae Fundationales.

(Fine.)

Proinde et salaria professorum, — de quibus in hac §-o sermo est — aequae pro temporum circumstantiis, et gravitate muneris, quod gesturi sunt, nec non pro foundationis viribus, — observato eo, ut semper pluribus negotiis et indigentis fundatio haec sufficiat, — poterunt mei successores metropolitae Albo-Iulienses cum suo presbyterio, sive capitulo, adhibitis in consilium etiam e viris secularibus illustrioribus — prouti superius dictum est — vel augere, vel minuere, vel attemperare et supplere.

§. XXV.

Denominatio omnium professorum ex hac fundatione salaria percipientium, una cum collatione stipendiorum et pensionum, post mortem pertinebit exclusive ad successores meos Metropolitanas Albo-Iulienses cum suo presbyterio sive capitulo — in sensu §. VIII-ae; — in denominatione tamen professorum aliorum cathedrarum scientiarum profanarum, uti esset: professores philosophiae, professorum scientiarum juridicarum, et politechnicarum et realium, semper adhibebitur consilium illustriorum et praecipuorum etiam virorum intelligentiae nationis romanae; salvo semper jure supremi patronatus, et supremae superinspektionis SS-mae Suae caes. reg. et aplice Maestatis, et excelsi Gubernii transilvanici, quoad hos ultimos professores, iuxta tenorem §. I-ae, quo nomina horum taliter denominatorum professorum pro statu notitiae deferenda erunt.

§. XXVI.

Aliquid addere, vel mutare, aut reformare in hac fundatione medio alterius testamentariae meae dispositionis, aut etiam oralis coram testibus faciendae declarationis, mihi — vita mea superstita — integrum jus, salvumque reservo.

Litere fundationale.

(Fine.)

Pentru aceea urmatorii mei, metropolitii de Alb'a-Iulia d'impreuna cu presbiteriulu s'eu capitulu loru si cu barbatii mireni mai de frunte, cari sunt a se ascultâ, voru potê — precum s'a d'isu mai in susu — imulti, imputienâ, s'eu intocmi si supleni si salariile profesoriloru — despre cari este vorba in acêstu §. — avendu asemene in vedere recerintiele temporiloru, importanti'a oficiului, in care voru fi asiedati, precum si poterile fundatiunei, si totodata ca acêsta fundatiune s'e pota totu-de-un'a indestuli mai multe afaceri si indigintie.

§. XXV.

Denumirea toturoru profesoriloru, cari voru capotâ salarie d'in acêsta fundatiune, precum si conferirea stipendieloru si a pensiuniloru va fi, dupa morte mea, dreptulu eschisivu alu urmatoriloru mei metropolitii de Alb'a-Iulia, d'impreuna cu alu presbiteriulu s'eu capitulu loru — in intiesulu §. VIII; — inse la denumirea profesoriloru pentru catedrele sciintieloru profane mai inalte, precum: a profesoriloru de filosofia, a profesoriloru pentru sciintiele juridice, politecnice si reali, va fi a se intrebuintia totu-de-un'a si suatulu barbatiloru mai renumiti si de frunte d'entre intieleginti'a natiunei romane; remanendu totu-de-un'a, cu privire la profesorii acesti d'in urma, in intiesulu §. I, neatinsu dreptulu patronatulu suu premu si alu suprainspektioni supreme alu prè-sacrei Sale Majestâti imp. reg. si apostolice si alu inaltulu Guvernu transilvanu, unde voru fi a se substerne spre cunoscintia numele acestoru profesori, denumiti in modulu aretatulu.

§. XXVI.

Mi rezervu dreptulu intregu si neatinsu ca, pana ce voiu vietiu, s'e potu adauge, stramutâ s'eu schimbâ câte ce-va in acêsta fundatiune prin o alta despusetiune testamentaria ulterioare a mea, s'eu si prin o declaratiune verbale, ce ar' fi a se face in presinti'a martoriloru.

§. XXVII.

Quando quidem, experientia teste, bona immobilia, si in arrenda collocentur, non semel ingenti modo desolantur, et deteriorantur; bona immobilia fundationalia ex Sprin-g domesticis potius per aliquem rei oeconomicae provisorem, in cuius constitutione viri sanguine, vel affinitate mihi juncti, honesti et capaces, semper praefereantur, administrantur; eo namque ex motivo testatus sum, dedi, donavique, et legavi pro instructione horum bonorum omnia mea pecora et pecudes, nec non omnia instrumenta oeconomica et vasa — prout superius in praefatione huius fundationalis instrumenti specificatum et declaratum est, — ut illa bona facile et cum majori fructu, et emolumento domestice possint administrari, ita etiam sperari possit, ut eadem etiam uberiores proventus adferant, et a deterioratione, et desolatione immunia conserventur.

Quia vero haec bona magnum tenerarum, optimaque spei silvarum territorium complectantur; silvae vero in illa regione valde raras, et ideo magni praetii sint, et ideo horum bonorum silvae, si bene conservabuntur, suo tempore uberes proventus proferre valebunt.

Successores mei metropolitae Albo-Iulienses cum suo presbyterio, sive capitulo, tanquam immediati patroni, et administratores horum bonorum, sedulo curabunt, ut (excepto materiali, quod in inevitabilem necessitatem oeconomiae horum bonorum, ad erigenda sepimenta, vel ad alias necessitates, et in deputatum annum constituendi provisoris daretur) silvae intra spatium saltem quinquaginta annorum non excindantur nec pro pecunia vendantur, eo minus patiantur, ut illae, titulo melioris succrescentiae, securi rarificentur, et quoquo titulo alio damnificentur, et devastentur; nam falsum principium eorum est, qui putant silvas per securim rarefactas, celerius et melius cre-

§. XXVII.

D'in causa câ, precum ne areta esperati'a, buuurile nemiscatorie, daca se dau in arda, a dese ori se risipesc si devinu mai rău buuurile fundatiunali nemiscatorie d'in Sprin-g mai bine s'e se administreze de a casa primare-va provisoru alu afaceriloru economice, alu carui-a denumire voru fi a se preferi de-un'a acei barbati onesti si capabili, cari in legatura de sango s'eu in afinitate cu mine, fiindu că Eu am testatu, datu, daruitu si lasate tote oiele si vitele mele, precum si tote inamintele si vasele economice — precum s'a specificatu si declaratu mai susu in praefatiune acestui instrumentu fundatiunale — d'in titulu, ca aceste bunuri s'e se pota administrâ a casa, usioru, si cu unu cascigu si emolumentu mai mari, — si asiê s'e se pota si spera, acele-a-si bunuri voru produce venituri rodite, si nu voru fi neci încâtu supuse stătu-tiunei si risipirei.

Inso fiindu că aceste bunuri contieniu territoriu mare de paduri (selbe) tenere cea mai buna sperantia; câ padurile, in tentionutu, sunt forte rare si prin urmare de pretiu: padurile acestoru bunuri, daca voru conservate bine, voru potê produce la tempu s'eu venituri grase.

Deci urmatorii mei, metropolitii de Alb'a-Iulia, d'impreuna cu presbiteriulu s'eu capitulu loru, ca patroni si administratori nemiscatori ai acestoru bunuri, se voru ingrigi cu adinsulu ca padurile (a fara de materialitate care ar' fi a se dà pentru atare lipsa de materialitate) giurata a economiei acestoru bunuri, pe ingraditure s'eu alte trebuintie precum si in tributiunea anuale a provisorului care va se denumi), celu putienu in tempu de cizăzeci de ani, s'e nu se taie, neci s'e se vanda, tru bani, si cu atâtu mai putienu voru se ca, sub pretestu câ acele aru cresce domine bine, s'e se rareasca cu socurea s'eu, sub altu titlu, s'e se strice si risipesca; pentru acei-a cari cugeta, câ padurile rarite prin

vedute in legile d'in 1848 in privintia basericoi; e multitudine cu proieptulu guvernului.

Nefindu altii insinuati la vorbire, proieptulu se primesce cu unanimitate de base pentru desbatere speciale.

Incepundu-se desbaterea speciale se cetesce titlulu si observatiunea, ce a facutu in ast'a privintia, comisiunea centrale. S. Branovatichi face unu amendamentu, ca in loculu terminului „greco-orientale“ precum recumenda comisiunea centrale, se se dica „ortodossa orientale.“*) Branovatichi se incerca a documenta preferintia acestui terminu inaintea celui recumendatu de comisiunea centrale. — Secaciu, Mileticiu si Dobranschi parte au motivatu parte au ilustratu amendamentulu serbiloru. P. Niari e in contra acestei expresiuni, ca-ei e in contr'a liberalitatii si principiiloru moderne a-si atribui nisce insuriri eschisive, a se numi ortodossi chiaru si prin legi civile, — prin urmare a vindica pentru altii eterodossia.

A. Manui combate pre serbi si i roga, ca se nu impuna corpului legislativu a se ocupa de dogme, ci se le lase acela preutiloru si sinodeloru basericesci.

S. Popu areta anomalii numerei „ortodossu“. — Au vorbitu inca in contra amendamentulu serbiloru C. Sasu, L. Bersenscei si Vuchetici. Apoi a luat cuventulu

Al. Mocioni si dice, ca daca unii nu pot suferi numirea „greco-or.“, propune se se numesca singuru „baserica orientala“; b. L. Simoni e de aceea-si parere Manoilovicu e indelutitu cu testulu originale.

Se cere inchiderea discutiunii. Se pune la votu testulu originale si amendamentulu serbiloru Majoritatea primesce testulu originale.

Siedintia se inchide si discutiunea se va continua maned.

Siedintia casei deputatiloru d'in 7 maiu.

Dupa autenticarea procesulu verbale d'in siedintia trecuta ia cuventulu presiedintele casei si dice:

Carolu Ratu, directorele causelor regalie, in doue epistole, ce mi-a adresatu, mi impartesiesce, ca in foia politica, ce ese sub responsabilitatea dlui Alexandru Romanu redactoriu responsabile si deputatu dietale, la 26 fauru — 2 martiu si 30 martiu a c. au aparutu trei articli, cari agiteza in contra integritatii teritoriale a santei corone unguresci si in contra autoritatii; fiindu ca n'a voitu se descopere

*) Deputatii serbi au compusu unu amendamentu deobitu, prin care se facu schimbări la fia-care punctu (afara de alu 7-lea) d'in proieptulu guvernului. Tote amendamentele ce au facutu deputatii serbi in decursulu acestei desbateri interesante, sunt d'in amendamentulu loru cumulativu subserisu de 7 insi.

autorii acestoru articli, in intielesulu legiloru de presa, redactoriu e respundictoriu, deci directorele causelor regalie cere a i se concede, ca se pota trage la procesu pre dlu Al. Romanu. Dorese o. casa, ca aceste doue epistole si aculuse se se tiparesca, se se puna la ordinea dfilei pentru pertractare, seu potfesse se se predee comisiunei de diece?

F. Varga: Ne rogamu, ca se se cetesca epistolele procurorului.

Presied. Facundu-se propunere in privintia cetirei actelor, sunt rogati se se scole acei-a, cari voiescu ca se se cetesca recercarea directorelui causelor regalie. (Se intempla scolarea; sgomotu mare. Intrevorbiri: Daca potfesse si unu singuru deputatu, trebue cetite!) Majoritatea potfesse se se cetesca.

Dimitrieviciu cetesce:

Dle presiedinte!

In diurnalulu politicu „Federatiunea“ ce apare sub redactiunea responsabile a dlui Alexandru Romanu, deputatu dietale, au aparutu in numerii 25 si 28 d'in 26 fauru si 2 martiu aculsi acul sub 1% si 2%, si anume in numerulu antaiu sub inscriptiunea „Din Transilvan'a 19 fauru“, in alu doilea sub titlulu: Pesta 19 fauru 2 martiu — nisce articli anonimi, a caroru traducere autentica se aculde sub 3% si 4%, si cari nu numai prin intreg'a loru direptiune, ci si prin mai multe propusetiuni, cuprindendu agitare indreptata spre desfacerea factica a unitatii complete de statu a teritoriulu de sub sant'a corona unguresca si la neascultare contra autoritatii legali, vinu in conflictu cu §-ulu 6 d'in legea de presa.

In privintia reprimerei acestui delictu d'in articlii cestiunati mi-am presintatu plansorea prealabile la judele investigatoriu alu cercului jury-ului pestanu, in urmare carei-a dlu Alexandru Romanu, — ca editoriu, proprietariu si redactoriu responsabile alu acestei foie, fiindu ascultatu d'in partea judeului investigatoriu deocamdata ca martoru, pentru ca se dee deslucire in privintia autoriulu acestui articlu, inse dupa documentarea procesulu verbale luat inasta cestiune, — denega numirea autoriulu articliloru; ba inca nici in restempulu de 8 dfile, cerutu de la judele investigatoriu, nu s'a dechiaratu nici cu vorb'a nici in scriu.

Intre atari impregiurari, nepotendu-se sci si trage la respundere autoriulu articlului, nu sufero indoieia, ca in casulu presinte in intielesulu §-ului 33 d'in legea de presa, dlu Alexandru Romanu, redactoriu acestei foie, e responsabile.

De ora ce inse numitulu d. editoriu, proprietariu si redactoriu, fiindu totu odata si deputatu dietale, nu se pote lua la investigatiune, si nici nu se pote acusa fara concediulu prealabile alu casei reprezentantiloru:

Conformu detorintei mele de procuroru de statu, ve rogu, binevoiti a asterne acesta rogare a mea casei reprezentantiloru, ca se capetu concediulu prealabile alu o. case, pentru ca se potu procede la investigatiune contra dlui Alexandru Romanu, deputatu dietale, pentru delictulu de presa d'in articlii mai susu numiti d'in numerii 25 si 28 a. c. ai diurnalului „Federatiunea“ ce ese sub redactiunea responsabile a dsale, si conformu rezultatulu acestei investigatiuni se potu procede la o eventuala actiune publica. Ve rogu a-mi impartesi decisiunea ce va aduce o casa reprezentativa in acestu obiectu, retransmitendu si aculuse pentru procedere officiosa ulterioara.

Remanendu cu stima adenca, sierbu plecatu

Carolu Rath m. p.

directorele causelor regalie si fisgulu santei corone unguresci, ca procuroru generale.

A. Radici cetesce:

Dle presiedinte!

In diurnalulu politicu „Federatiunea“, ce apare sub redactiunea responsabile a dlui Alexandru Romanu, deputatu dietale, a aparutu in numerulu 38, d'in 30 martiu a. c. aculsi acul sub 1% in originale, sub 2) in traducere autentica, unu articlu anonimu sub titlulu „Romanii in Dualismu“, alu carui-a cuprinsu agiteza la desfacerea factica a unitatii complete de statu a teritoriulu de sub sant'a corona Unguresca si la neascultare contra autoritatii legali, si prin urmare formeza sustratulu delictulu cuprinsu in §-ulu 6 alu legei de presa.

In privintia acestui delictu de presa mi-am datu plansorea prealabile la judele investigatoriu alu jury-ului, in urmare carei-a dlu Alexandru Romanu — ca editoriu, proprietariu si redactoriu responsabile alu acestei foie, fiindu ascultatu d'in partea judeului investigatoriu deocamdata ca martoru, dupa documentarea procesulu verbale luat in acesta cestiune, — a dechiaratu categorice, ca nu va descoperi pre autoriu, ci va lua pre sine responsabilitatea.

Intre atari impregiurari, nepotendu-se sci si trage la respundere autoriulu articlului, nu sufero indoieia, ca in casulu presinte in intielesulu §. 33 d'in legea de presa, dlu Alexandru Romanu, ca editoriu, proprietariu alu acestei foie, e detoriu cu responsabilitate.

De ora ce inse . . . (etc. ca mai susu.)

Pest'a 5 maiu 1868.

Carolu Ratu m. p. etc.

scere, cum quotidiana nos experientia doceat, quod perennes silvas, quae nunquam securim viderunt, sed in summa densitate creverunt, natura ipsa eas — quantum eis expedit — rarefaciat; et ita tantum soleant in amoenam rectitudinem, et ad immensam altitudinem et crassitatem, quam saepe admiramur, excrescere; cum silvae, securi in tenera sua aetate rarefactae, solummodo curvae et nunquam in desideratam rectitudinem, quoad aedificationem applicabiles essent, aut in eam altitudinem et crassitatem, quam a natura rarefactae silvae assequi solent, exurgant et crescant.

Ideo silvas serio prohibitas, et strictissime per silvarum custodes, et honorum fundationum provisores, saltem intra spatium 50 annorum — prout superius dictum est — servabunt. Elapso etiam hoc quinquaginta annorum spatio, exposcente tantum necessitate augendorum proventuum, regulatim, tantum illas secabunt, et usuabunt, nec promiscue ex universis silvis, sed prius per aliquam geometram in partes sic dictas „tabulas silvanales“ sectas, ordine tantum, et per tabulas, omni anno, quantum necesse videbitur, secantur et usuantur.

Unice hac regulari manipulatione, et seriosa custodia, ac nutritione, post longius tempus, hae silvae ad optimum statum perducunt, et ita tantum sperare liceat, quod etiam fundationi aliquando uberes proventus sint proventus, — cum si nunc in tenera sua aetate, per indiscretum usum, vel lucri causa excindi, devastarique patientur, penitus depraedabuntur, et extirpabuntur.

§. XXVIII.

Et haec omnia ad majorem Dei gloriam, et Immaculatae Beatae semper Virginis, et omnium Sanctorum honorem, nec non in emolumentum ecclesiae et status, ad suble-

cure crescu mai iute si mai bine, profeseza unu principiu de totu neadeveratu, fiindu ca experientia de tote dfilele ne invetia, ca padurile perenali, cari n'au fostu neci candu atinse cu securea, ci au fostu lasate in cea mai mare desime, sunt rarite, in catu le este de lipsa, prin natur'a insa-si, si numai asi se potutu observari, ca crescu intr'o directiune drepta si placuta, intr'o inaltime nemesurata si cu o grosime admirabile: pana candu padurile, cari in tener'a loru etate sunt rarite cu securea, se innaltia si crescu totu-de-un'a strimbe si nu au neci directiunea, care ar fi de doritu pentru ca se se pota intrebuintia la edificari, — neci inaltimea si grosimea, la care ajungu padurile rarite prin natura.

Pentru ace'a padurile voru remane mai indelungatu oprite si celu putienu in tempu de 50 ani — precum s'a disu mai susu — voru fi a se tiene sub padu'a cea mai mare prin grigitoriu paduriloru si prin provisoriu bunuriloru fundatiunali. Si nece dupa espirarea acestoru cincii-dieci de ani, de regula, nu se voru potetai si intrebuintia decatu atunci, candu se va vedea de lipsa pentru immultirea veniturilor; inse neci atunci dupa placu si ori unde, ci detiermurindu-se mai antaiu, prin atare geometru, anumite parti, cunoscutu sub numele de „table de paduraritu“, — se se taie si se intrebuintieze in totu anulu, inf catu se va vedea de lipsa, dupa ordinea si tablele detiermurite.

Aceste paduri numai prin o atare administratiune regulata si prin o grige si nutritie seriosa voru potea, dupa unu tempu mai indelungatu, a se pune in starea cea mai buna, si numai asi se pote spera, ca voru aduce candu va si pentru fundatiune frupte rodite, — pana candu, daca se va suferi ca, prin o intrebuintiare nediscreta seu pentru cascigu, se se taie si risipesca inca in tener'a loru etate: se voru depreda si stirpi de totu.

§. XXVIII.

Si spre mai marea gloria a lui Domnedicu si a pururea fericitei, pre-curatei Vergure, in onorea toturoru Santiloru, precum si spre folosulu basericeei si alu statului, pentru

vandas pauperes praesbyterorum viduas, et egenos, optima tamen spei studentes, ad promovendam culturam et civilisationem, et religionem cleri et populi nostri, cedentem, irrevocabilem, et sub anathemate a nemine unquam infringendam, reformandam, aut immutandam foundationem hanc facere proprio et libero, alacrique animi mei motu constituens, et desuper hoc etiam literarium fundationale instrumentum, propria dextra conceptum, aliena tantum manu in purum descriptum, nonnullisque additamentis provisum, et locupletatum conficere, dare constitui; ideoque volo, ut hoc literarium fundationale instrumentum, semper, et ab omnibus, pro vero, authentico et reali, ac legali instrumento meo fundationali, in viginti octo §§-is inclusive complexo, agnoscat, et habeatur.

In cuius uberiorem fidem, Ego propriae manus et nominis mei subscriptione, et usuali parvo meo sigillo insignia familiae nostrae Sterca-Siulutianae, cum initialibus literis nominis et cognominis mei, prae se ferente, hoc fundationale instrumentum etiam munivi, roboravi, et confirmavi. — Datum Blasii, in residentia nostra archi-episcopali, die 23-a aprilis 1861.

(L. S.)

Alexander St. Siuluti, m. p.
Aeppus et Metropolitae Albo-Iulienis.

Pro testibus subscribunt, Blasii, die 9-a novembris 1862.

Ioannes Fekete-Negrutiu m. p.
Canonicus cancellarius metropolitanus.

Stephanus Manfi m. p.
Notarius consistorialis.

Simeon Popu Mathei m. p.
Archivarius metropol.

ajutorirea veduveloru serace a le preutiloru si pentru tenerii lipsiti inse de cea mai buna sperantia, pentru promoverea culturai, civilisatiunei si religiunei clerului si poporului nostru, — m'am resolutu, d'in indemnulu propriu, liberu si trediu alu animei mele, a face acesta fundatiune cedictoria, nerevocabile, care, sub pedeps'a blastemului, nu va fi a se calca, a se schimbati seu a se stramutati prin nimene; si despre tote ce se tie nu de acesta afacere mi-am propusu a gati, a da acestu instrumentu fundatiunale literariu, conceputu cu drept'a mea propria, descriu numai in curatu cu mana straina, si prevediutu si inavutitu cu cate-va adaugaminte; pentru ace'a voiescu ca acestu instrumentu fundatiunale literariu se fie recunoscutu si consideratu, totu-de-un'a, prin ori si cine, ca instrumentulu meu fundatiunale, adeveratu, autenticu, reale, si legale, cuprinsu in doue-dieci-si-optu de §§. inchisivu.

Pentru una adeverintia mai indeplinita, Eu am si statoritu, intaritu si confirmatu acestu instrumentu fundatiunale prin subscrierea mane si numelui meu propriu, si prin sigilulu meu micu comune, care porta insemnele familiei nostre Sterca-Siulutiane cu literele initiali a le numelui si connumelui meu. Datu Blasii in residintia nostra archi-episcopalesca, la 23 aprile 1861.

(L. S.)

Alexandru Sterca-Siuluti, m. p.
A-Eppu si metropolitu de Alb'a-Iuli'a.

Ca martori subsemna in Blasii, la 9 novmre 1862.

Ioane Fekete-Negrutiu, m. p.
Canonicu cancelariu metropolitano.

Stephanu Manfi, m. p.
Notariu consistoriale.

Simeonu Popu-Mathei, m. p.
Arcivariu metropolitano.

Se transpunu la comisiunea de 10, ca sê raporteze câtu mai curendu in acest'a cauza.

Notariulu Dimitrieviciu cetesce §-ulu 1 a proiectulu de lege in caus'a gr. orientailoru.

Dap. sêrbu Branovatzky cu câti-va consoti au prezentatu unu amendamentu la acestu §, cerendu ca in loculu cuvinteloru: „congresulu sêrbescu d'in a. 1864—65 se legalizeza acum,“ sê se dica: „congresulu sêrbescu se recunosc de legalu.“

Pe langa amendamentulu acesta vorbesce Branovatzky si Stojakovits

Ioanovicu sustiene, cã congresulu sêrbiloru d'in a. 1864—65 n'a fostu conchiamatu pre bacea legiloru d'in 1848, pentru cã acestea vorbescu de greco-nenniti, ér usulu amintesce de „ierarcia sêrbesca, fundatiuni sêrbesci, congresu sêrbescu“ etc., nu voiesce a dice, cã usulu acest'a aru fi tocmal nelegalu, pentru cã declaratoriulu iliricu se referesce numai la afaceri besericesci.

Halász Bonis, Tisza, Berzencei si Szász combatu amendamentulu sêrbiloru.

Miletics afla, cã atãtu testulu câtu si motivarea §-ului 1 e vatematoria pentru sêrbi, nu recunosc dreptulu legelatiunii de a compune congresu besericescu, si pentru aceea pledeza pentru amendamentulu sêrbiloru.

Se trece la votizare si se primesce testulu originalu.

Urmedia §. 2. Branovatzky accepteza cu bucuria infintierea metropoliei romane, nu pote inse aprobã espresiunea „egalu indreptãtita cu a sêrbiloru“, face dara unu amendamentu, cã in locu de „egalu indreptãtita“ sê se puna „coordinata.“

Ministrulu Etvesiu nu voiesce a se dimiti in criticarea motiveloru antevorbitoriului, ci esplica numai intentiunea regimului si a casei, de a infintia o metropolia romana nedependinte, altcum n'are nimic'a in contr'a cuventulu „coordinata.“

Fig. Borlea: Onor. Casa! Credu cã nu gresiescu afirmandu, cã a core imprutu nu este unu lucru prea placutu, si cã de comunu numai atare obieptu imprumutãmu, de care avemu lipsa si nu este in posesiunea noastra. (Aprobare) Cu unu cuventu imprumutarea preste totu, nu areta mare abundantia. (Aprobare.) Prin urmare este afara de tota indoieia, cã in epoc'a de fatia tota natiunea, d'in iubire cãtra limb'a sa si d'in punctulu de vedere alu cultivarei ei, incungiura cuvintele straine, imprumutate, inca si in conversaro. (Aprobare.) Asiè dara daca acest'a este dreptu, ce, dupa mine nu suferè indoieia, apoi, dupa parerea mea, cu atãt'a mai vîrtosu trebue incungiurata, in câtu se pote, imprumutarea si folosirea de cuvinte straine in testulu legiloru. (Aprobare generale; vorbitoriulu este silitu a-si intrerumpe vorbirea pro câte-va mominte). Cuvintele straine trebue imprumutate si folosite numai acolo si numai atunci, candu cutare obieptu nu se pote numi fãra de ajutoriulu aceloru-a. In casulu de fatia, onor. casa, nu subverseza acest'a impregiurã; pentru cã cuventulu strainu „coordinat“, tiesutu in amendamentulu lui Branovatzki si sotiloru lui, nu insemna neci mai multu neci mai putienu decãtu cuventulu „egyenjogu“ cuprinsu in proiectulu guvernului, primitu si de comisiunea centrale si aprobatu de tote comisiunile, in cari, dupa cum sciu, fiindu si membri invetiati de ai academieii au bagatu bine de sema la limba si la tiesatur'a cuvinteloru. (Aprobare.) Nu me indoiescu, cã deputatii sêrbi au facutu amendamentulu presintatu d'in caus'a, cã, insemnandu, dupa parerea lor cuventulu „coordinat“ mai putienu de câtu cuventulu „egyenjogu“, li-ar' placè a areta metropolia sêrbesca celu putienu cu 1/8 mai mare de câtu metropolia romanesca. Acest'a se vede si de acolo, cã eri cu ocasiunea desbaterii generali a proiectulu, vorbindu vre-o 6 deputatii sêrbi, unulu dupa altulu, nici unulu nu s'a dechiaratu prin neci unu cuventu in contra proiectulu de lege, ei toti l'au primitu in generalu, ne avendu altu scopu — cu tote vorbele gole si frasele impenate, câte le-au dîsu — de câtu sê arete metropolia sêrbesca mai pre susu de cea romanesca. (Aprobare.)

La aceste fortiãri a le loru, s'ar' potè face mai multe observãri, inse dupa ce d'in lungelè loru vorbiri de prisosu ce au tienutu eri, pentru ei n'au rezultatu neci unu avantaju si pentru noi neci o dauna, d'in opumnarea acelor'a inca n'ar' rezultã alt'a, si asiè nu me demitu in opumnãri. (Aprobare) Numai la naiv'a observatiunea a dep. Dimitrieviciu „cã romanii, in privint'a autonomiei basericesci si scolarie au statu sub scutulu srbiloru“, observu pre scurtu, cã nu sciu pre ce-si bazeza d. Dimitrieviciu acea afirmare naiva; pentru cã, — de si deputatii sêrbi s'au provocatu in vorbirile de eri si au citatu frase d'in tote privilegielè loru esistinte si intipuite, afirmarea d. Dimitr., cã noi amu fi statu sub scutulu srbiloru, n'au documentatu-o neci unulu, ce eu si negu serbatoresce, pentru cã scimu d'in istoria, cã pre candu au imigratu (bevãndoroltak), noi aveãmu metropolia romana la Alb'a-Iuli'a, si asiè n'am avutu lipsa de scutulu srbiloru; de asiè sciu, cã facu on. case vr'o placere sèu noue vr'unu folosu, asiè potè si eu enumerã, pre cum facura deputatii sêrbi, unu sîru frumosu de metropoliti, cam 30—35, i-asiè potè insirã cu numele, ba si aceea v'asiè sciu spune, care in ce anu a devenitu metropolitu, in care anu a moritu, si m'asiè potè provocã la mai multe date istorice; fiindu inse convinsu, cã cu

de-acestea numai asiè abusa de paciint'a casei, ve voiè spune numai atãtu-a, cã celu d'antãiu metropolitu romanu s'a numitu Jonu la a. 1348; — si asiè amu avè si noi de doritu, de-o parte in interesulu nostru, de alta parte pentru adevèrulu istoricu, ca in loculu cuvinteloru „se infintieza o metropolia romana,“ sê se dica: „se restituesce metropolia romana“; dar pentru ca sê nu dau ansa la discutiuni indelungate, d'in partemi me indestulescu cu testulu, asiè pre cum e. (Aprobare.) Nu voiè a produce multe date istorice, pentru cã n'avemu a compune o istoria, ci o lege, care pentru viitoriu sê statoresca organizarea si sê asigure autonomi'a besericeii gr. orientale. Apucandu-ne de compunerea unei legi, recunoscemu, cã obieptulu, pentru care aducemu acea lege, sèu n'a fostu regulatu de locu, sèu n'a fostu regulatu dupa dreptate. Vediendu dara, cã in cas'a acest'a nu s'a radicatù nici o voce in contr'a legii de fatia, credu a fi mai pre susu de tota indoieia, cã on. casa vede si e convinsa, cã organizarea afaceriloru besericesci si scolarie a le romaniloru gr. or., cari sunt in maiortate preponderanta, asiè pre cum a sustatu aceea cu a sêrbiloru la olalta, a fostu nedrepta si necorespondentia cerinteloru tempului de astadi.

Afacerile besericesci si scolarie ale romaniloru si sêrbiloru au fostu organizate uniformu, ca ale unoru coreligionari, pentru cã e cunoscutu, cã in secele trecute religiunea a jucatù asemene rola, ca astadi natiunalitatea.

N'amu statu dara supt scutulu sêrbiloru, ce se vede si d'in aceea, cã-ci a stã supt scutulu cui-va, atãtu-a va sê dica, câtu a fi aperatu de cineva; ér cã noi n'amu aflatu nici o aparare la sêrbi, acest'a credu, cã o soie totu omulu, mai bine inse o sciu sêrbii insi-si; pentru chiarificarea scutulu sêrbescu, amintitu de dep. Dimitrievits, asiè potè produce câte-va casuri referitorie la fundulu religiunariu comunu, la care amu contribuitu si noi, si la aministrarea acelu fundu, dar n'o facu, pentru cã nu voiè a causã amaretiune, nici a resuscitã dureri. Fia destulu a observã numai atãtu; in ce a constatu si câtu de binefacatoriu a fostu pentru noi scutulu sêrbescu, pote vedè ori-si cine de acolo, cã noi cu totu pretiulu, pe langa cele mai mari sacrificie amu staruit a ne eliberã de supt acelu scutu, si multiamimu atotu-putintelui, cã ne-amu eliberatu (Haritate.)

Ca in tote afacerile comune, asiè s'au facutu si aici abusuri, unele mai mari, altele mai mici, dar totdeun'a spre vatemarea noastra; durerea, ce ne-au causatu acele vatemãri, e dreapta, si apoi credu, cã abuserile vatematorie nu se potù botzã de scutu pazitoriu (Haritate).

Dupa acest'a abatere scurta, dar necesaria, intorcundume la meritulu obieptulu, repetiescu, cã deorece cuventulu „coordinat“ nu va sê dica nici mai multu, nici mai putienu, de câtu cuventulu „egalu indreptãtitu“, si deorece cuventulu d'in urma se afla si in proiectulu regimului, si s'a primitu de tote comisiunile, chiaru si de cea centrale, — nu aflu nici cauza nici scopu, de a-lu suplini prin cuventulu „coordinat“, imprumutatu d'in alta limba, si de aceea votezu pentru testulu nestramutatu alu §-ului 2, asiè precum s'a primitu acela de comisiunea centrale. (Aprobãri.)

(Siedint'a se continua.)

Copiele Plenipotintieloru,

alaturate la petitiunea Romaniloru transilvani, sustenuta Maiestatei Sale imp. reg. in 30. dec. 1866.

(Urmare)

Data in Fagetu in 14 octobru 1866.

Suscrisi: Basiliu Bianu, m. p. propr. in Fagetu, Nicolae Todea, m. p. par. gr. c. in Teuni si propr., Teodoru Domsia, m. p. par. gr. c. si propr. in Chesleru, Nicolau Perulea Aronu, m. p. par. gr. c. in Lodromanu, Ioane Ivanu, m. p. par. gr. c. in Lunc'a si propr., Samuilu Aronu, m. p. par. gr. c. in Glogovetiu si propr., Basiliu Calugèru, m. p. par. gr. c. in Craciunelu si propr., Augustinu Trifu, m. p. par. gr. c. in Micasasa si propr., Nicolau Veltiu, m. p. par. gr. c. a Fagetulu si propr., Ioanu Veltiu, m. p. cantoru si propr., Ioanu Manovicu, m. p. par. gr. or. si propr. in Chesleru, Ioane Todea, m. p. par. gr. c. si propr. in Tatarlaua, Ioane Rosciu, m. p. not. com. in Lodromanu si propr., Ioane Arondeiu Glogovetiu, m. p. notariu si propr., Nicolau Aronu, m. p. jude com. d'in Glogovetiu, Georgie Rusu, m. p. not. in Tatarlaua, Craciunelu si Boianu si propr. in Boianu, Chipirenanu Bentia, m. p. propr. in Teuni, Ionu Bianu, m. p. propr. in Fagetu, Nicolau Radovicu, m. p. doc. in Lunca, Iosifu Moldovanu, m. p. doc. in Micasasa, Ioanu Stanu, m. p. doc. in Chesleru, Iliã Todea, m. p. propr. in Tatarlaua, Toaderu Popa, m. p. propr. in Lodromanu, Nicolae Stanu, m. p. propr. in Chesleru, Michaele Comanu, m. p. propr. in Tatarlaua, Constantinu Comanu, m. p. cantoru si propr., Simionu Manovicu, m. p. propr. si cantoru in Chesleru, Trifu Efcemu, m. p. propr. in Lunca, Ioanu Varga, m. p. cantoru in Lunca si propr., Moise Stojanu, m. p. propr. in Teuni, Luca Floca, m. p. cant. in Chesleru, Ioanu Comsia, m. p. doc. in Chesleru, George Pãpaie, m. p. propr. in Chesleru, Vasilie Manovicu, m. p. propr. in Chesleru, Petru Comanu, m. p. cantoru in Chesleru, Sofroniu Cologu cantoru in Craciunelu, Ioane Moldovanu, m. p. docinte si proprietariu in Teuni, Constantinu Nemesiu, m. p. par. gr. c. in Hususeu, Vasilie Aronu, m. p. doc. in Hususeu, Ioanu Stoica, m. p. propr. in Glogovetiu, Dumitru Moldovanu, m. p. cantoru si propr. in Teuni, Ioanu Lalza, m.

p. propr. in Lunc'a, Ioanu Trifu, m. p. propr. in Lodromanu, Iliã Manovicu, m. p. propr. in Chesleru, Achimu Bichisianu, propr. in Tatarlaua, Ioanu Todea, m. p. doc. in Tatarlaua, Samuele Lupescu, m. p. propr. in Fagetu, Nicolae Popa, m. p. propr. in Fagetu, Nathanaila Oprea, m. p. par. gr. or. in Craciunelu si propr. (50.)

Subscriptiunile acestei Plenipotenties continueza in 25. octobru 1866. la B. Semi-clausiu.

Zacharia Branu, m. p. par. gr. c. in Sancelu si propr., Nicolae Rusanu m. p. propr. in Sancelu Ohaba si Glogovetiu, Teodoru Fratila, m. p. propr. si not. com. in Sancelu, Samuele Panadianu, m. p. doc. si propr., Ioane Barna, m. p. cant. si propr., Georgiu Popovicu, m. p. par. gr. c. in Santa Maria, Atanasiu Barborovicu, m. p. par. gr. c. in Versietiu, Mateiu Comsia, m. p. propr. in Versietiu, Leonu Jagaru, m. p. propr. in Vesesusiu, Alesiu Trifu, m. p. par. gr. c. in Jidveiu si propr. in Basna si Jidveiu, Daniele Grama, m. p. cantoru si docinte in Jidveiu, Iosifu Barna, par. gr. c. in Beia propr. in Beia si Iclodu, Ioane Danu, m. p. cantoru si propr. in Bia, Aronu Barna, m. p. propr. in Bia, Ioane Ciugudeanu, m. p. notariu si propr. in Bia, Ioane Bursa, m. p. doc. si propr. in Bia, Sofroniu Barna, m. p. par. gr. c. in Iclodu, Vasilie Popa, m. p. propr. si not. comunale in Iclodu, George Barna, m. p. propr. in Iclodu, Stefanu Conatianu, m. p. parocu gr. c. in Spini, Ioane Costea, m. p. cantoru doc. si propr. in Spini, Vasilie Suciu, m. p. par. gr. c. in Balcaciu, Nicolae Florianu, m. p. cant. si doc. in Balcaciu, Ioanu Toma, m. p. propr. in Balcaciu, George Popescu, m. p. cooperetoriu a Capalnei de josu, Nicolae Popovicu, m. p. par. d'in Capaln'a, Ioane Ratiu, m. p. cant. si propr. in Capaln'a, Ioane Popescu, m. p. docinte si propr. in Capaln'a, Petru Moldovanu, m. p. par. si propr. in Feis'a, Ioanu Popescu, m. p. proprietariu in Feis'a, Georgiu Pop'a, m. p. proprietariu in Feis'a, Bucur Crisianu, m. p. propr. in Feis'a, Georgiu Fulepu, m. p. parocu gr. c. si propr. in B. Santu Miclausiu, Zacheiu Chetianu, m. p. cantoru si propr. in B. Santu-Miclosiu, Onu Bogdanu, m. p. proprietariu in Santu-Miclosiu, Ioane Dancu, m. p. propr. in Bia, Iacobu Stupariu, m. p. propr. in Panade, Stefanu Siarbia, m. p. propr. in Panade, Ioane Ignatiu, m. p. propr. in Panade, Georgiu Santmartinea, m. p. doc. in Panade si propr. in Sionfalau, Nicolau Albau, m. p. docinte in Feis'a si propr. in Panade, Vasilie Boldisiu, m. p. propr. in Panade, Ioane Sabadasiu, m. p. teologu abs. si propr. in Capaln'a de diosu, Ioanu chiu Polosianu, m. p. propr. in Panade, Alesandru Bianu, m. p. propr. in Panade, Mateiu Posia, m. p. propr. in Panade, Vasilie Martinu, m. p. propr. in Panade, Mateiu Pos'a, m. p. propr. in Panade, Ildea Onu, m. p. propr. in Panade, Ioane Ignatu, m. p. parocu gr. c. in Panade V. protopopu, Tractulu si propr. in Panade si Iclodu, Petru Rusanu, m. p. propr. si maestru de mare in Sancelu. (100.)

XXIV. Plenipotintia.

Data in Aschileulu mare 15 octovru 1866.

Suscrisi: Alesandru Casianu, m. p. adm. prop. a vanului, Ioanu Masimu, m. p. parocu gr. c. Buciumului, Stefanu Bereianu, m. p. parocu gr. c. in Ugintiu, Grigoriu Ciupa, m. p. curatoru in Beserele, Nicolau Suciu, m. p. parocu Buciumi, Vasiliu Tiacu, m. p. docinte, Dimitriu Ciupa, m. p. docinte, Ioane Negranu, m. p. propr. Vasiliu Ciupe, m. p. docinte, Georgie Unguru, m. p. parocu gr. c. in S. George, Alesandru Ciupe, m. p. docinte, Gavrielu Popovicu, m. p. parocu, Georgiu Berariu, m. p. posesoru, Teodoru Selegariu, m. p. propr., Ioanu Temesianu, m. p., Georgie Popovicu, p. Ioane Simocu, m. p. par. in P. Restoltiu, Ioane Vlaiciu, p. Ioanu Potanu, m. p. parocu, Gabriele Moldovanu, m. p. parocu, Gabriele Moldovanu, m. p. parocu, Ioane Popu, m. p. parocu, Nicodimu Torsinu, m. p. posesoru, Ioane Doga, m. p. parocu, Demetriu Rodina, m. p. parocu, Ioane Andreiu, m. p. parocu, Gabrielu Ardriu, m. p. docinte. (26.)

(Va urmã.)

Varietãti.

* * (Dlu I. Falcoianu.) Directorele generalu alu telefeloru si posteloru in Romani'a e denumitu de guvernulu manu delegatu in Germani'a; cu deplina putere pentru cheierea unei conventiuni postale cu Confederatiunea Germaniei nordice. Totu dlu Falcoianu e denumitu delegatu alu guvernulu Romanu la conferint'a ce se va intruni la Viena l. c. pentru revederea conventiunii telegrafice incheiatu Paris 5 maiu 1865.

Sciri electrice.

Londr'a, 8 Maiu. Cas'a reprezentantiloru in d'ntia de astadi a primitu amendouè resolutiuni lui Gladstone, dupa ce anuciase Hardy in nume ministeriului, cã nu se invoiesce cu acele resolutiuni.

Parisu, 7 Maiu. Diuariulu, „Epoque“ seriea puterile garante ale Romanièi int'u nota colectivu voru pretinde desdaunarea jidoviloru.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoru:

ALESANDRU ROMANU.